

Ordu İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi

The Evaluation of Ecotourism Potential in Ordu City

Sertan GÜLER

Giresun Üniversitesi, Ekoturizm Rehberliği Yüksek Lisans Öğrencisi, sertanasb@yahoo.com

MAKALE BİLGİSİ

Geliş:13.04.2021

Kabul:23.04.2021

Anahtar Kelimeler:

Ekoturizm, Ordu, Ekoturizm Türleri, Doğal Çekicilikler.

Araştırma Makalesi

ÖZ

Turizm talebine yönelik çeşitliliğin artması turizm sektörünün tüketici tercihlerinde yaşanan değişikliklere göre alternatifler üretmesini beraberinde getirmektedir. Şehir duvarları arasına sıkışmış tempolu hayatlar doğa ve toprak ile iç içe olmak istemekte, kitle turizmi yerini doğa temelli turizme bırakma yolunda ilerlemektedir. Ekolojik sistemi ve sosyo kültürel değerleri koruyan, yerel halka ekonomik faydalar sağlayan, doğaya karşı sorumlu bir yaklaşım gözeten ekoturizm bu noktada yükselen bir yıldız olarak turizm sektöründe yerini almıştır.

Ekoturizmin 19 farklı aktiviteye sahip olduğu göz önüne alındığında turizmin 12 aya yayılması bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak, mevsimsellik özelliği taşıyan diğer turizm çeşitlerinin yarattığı tahribatı azaltmaya yardımcı olacaktır. Yapılan araştırmada Ordu ilinin ekoturizm potansiyeli tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Ordu İli Doğa Master Planı 2013-2023 ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Elde edilen verilere göre Ordu ili ekoturizm adına yapılabilecekler listesinde zengin bir potansiyele sahiptir. Bölgenin ekoturizm değerleri matrisine göre yayla turizmi başta olmak üzere diğer ekoturizm türlerinin de yapılabileceği değerlendirilmektedir. Denizi ve akarsularında sualtı dalış, sportif olta balıkçılığı ve rafting gibi suya dayalı aktivitelerin yanı sıra ekoturizm köylerinde tarım-çiflik turizmi, bakir topraklarında doğa-dağ yürüyüşü yapılabilir. Yerel yönetimler tarafından bölgenin ekoturizm destinasyonu olmasına yönelik çalışmaların yapıldığı, ekoturizm rotalarının belirlendiği görülmektedir.

ARTICLE INFO

Received: 13.04.2021

Accepted: 23.04.2021

Keywords:

Ecotourism, Ordu, Types of Ecotourism, Natural Attractiveness.

Research Article

ABSTRACT

Increasing diversity in tourism demand causes the tourism sector to produce alternatives according to the changes in consumer preferences. Fast-paced lives stuck between city walls want to be intertwined with nature and soil, thus mass tourism is on its way to leave its place to nature-based tourism. Ecotourism, which protects the ecological system and socio-cultural values, provides economic benefits to the local people and takes a responsible approach towards nature, has taken its place in the tourism sector as a rising star.

Considering that ecotourism has at least 19 different activities, spreading tourism to 12 months will contribute to regional development and will help reduce the damage caused by other seasonal tourism types. In this research, the ecotourism potential of Ordu province has been tried to be determined. In this context, Ordu Province Nature Master Plan 2013-2023 and secondary data were used. Due to the data obtained, Ordu province has a rich potential in the list of things to do for ecotourism. According to the matrix of the ecotourism values of the region especially plateau tourism first comes to head and it allows other types of ecotourism can be done in the area. In addition to water-based activities such as underwater diving, sport angling and rafting in the sea and rivers, agricultural-farm tourism in ecotourism villages and trekking-hiking can be done in its virgin lands. It is seen that local administrations have been working on making the region an ecotourism destination, and ecotourism routes have been determined.

1. GİRİŞ

Dünya ülkelerinin yaklaşık %83'ünde en önemli 5 sektöründen birisi turizm sektörüdür (Çeken, Dalgın ve Karadağ, 2012, s. 28). 2019 yılı sonlarına kadar sürekli gelişme gösteren turizm sektörü, Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan koronavirüs salgınının ardından her geçen gün olumsuz etkilenmeye devam etmektedir (Bahar ve İlal, 2020, s. 127-128).

Pandemi öncesi 2019 yılında turizm sektörünün dünya ekonomisine katkısı 9.2 triyon \$ iken pandemi sürecinde geçen 2020 yılında %49.1 azalarak 4.7 triyon \$ seviyesine gerilemiştir. 2019 yılında 334 milyon kişiye istihdam sağlarken, 2020 yılında 62 milyon kişi işini kaybetmiş ve %18.5 azalarak 272 milyon kişi hükümet koruma programlarının da desteğiyle turizm sektöründeki işine devam edebilmiştir (WTTC, 2021).

Türkiye özelinde bu durum rakamlara yansıtıldığında, 2020 yılında ülkemizi 15,9 milyon kişi ziyaret etmiş ve 2019 yılına göre ziyaretçi sayısında %69,14 azalış meydana gelmiştir. Yine 2020 yılında 12,1 milyar \$ turizm geliri elde edilmiş ve 2019 yılına göre turizm gelirlerinde %65,1 azalış meydana gelmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Geçmişte yaşanan ekonomik kriz, afet, salgın, terör gibi olaylardan sonra insanlar seyahat etmeye devam etmiştir (Paksoy ve Çolakoğlu, 2010, s. 349). Pandemi sürecinde çoğu insan turizmin konusu olan tatile gitmek, gezmek, görmek ve deneyimlemek üzerine yaptıkları planları ertelemek zorunda kalmıştır. Pandemi sona erdiğinde turizme olan talepte artış olacağı ve turizm sektörünün yoluna kaldığı yerden devam edeceği kuşkusuzdur. Ancak bir kesim turist en azından belirli bir süre eski alışkanlıklarını sürdürerek tatil yapmayı tercih etmeyebilir. Bu profildeki turistler destinasyon ve turizm çeşitleri göz önüne alındığında kitle turizminin aksine, daha az sayıda gruplarla veya yakın çevresiyle ya da tek başına, daha çok özel ulaşım araçları ile daha az nüfusa sahip ve insanlarla etkileşimin az olduğu kırsal alanlarda turizm faaliyetine katılmak isteyebilirler. Bu bağlamda alternatif turizm çeşidi olan ekoturizm bu talebe karşılık verecek özelliklere sahip olması bakımından tercih edilebilir. Elbette ki ekoturizm normal şartlar altında da sayıları yıldan yıla artan belirli bir turist kitlesine eskiden beri hitap etmektedir. Burada vurgulanmak istenen pandemi sonrasında ekoturizmin daha fazla turist tarafından tercih edilebileceğidir (TÜRSAB, 2020, s. 22-23).

Pandemi öncesi süreçte turistik destinasyonların çeşitliliğinde, turistik ürünlerin sunumunda ve tüketim alışkanlıklarında kalıpların dışına çıkıldığı görülmektedir. Kitle turizminde marka olmuş destinasyonlara alternatif olarak doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin yer aldığı destinasyonlar ön plana çıkmaktadır (Gögebakan, 2015, s. 52).

Ekoturizm, doğal alanlarda turizm hareketine katılmak isteyen turistlerin taleplerine karşılık verebilir turistik ürün çeşitliliğine sahip olması bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Ekoturizm, çevreyi koruyan, yerel halkın refahına katkı sağlayan, yorumlama, deneyimleme ve eğitimi içeren doğal alanlara yapılan sorumlu bir seyahat olarak tanımlanmaktadır (TIES, 2015).

Ülkemizin yeraltı su kaynakları, gölleri, akarsuları, ormanları, dağları, vadileri, ovaları, platoları, yaylaları ve tarım alanları gibi zengin doğal kaynaklarına sahip olması doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin birçok yerde yapılmasına imkân sunmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Ordu ili doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel kaynakları bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyel içinde ekoturizm payının belirlenmesi amacıyla bölgenin ekoturizm türlerinden hangilerinin, nerelerde yapılabileceğine yönelik tespitlerde bulunacak ve bölgenin sosyal, ekonomik ve çevresel yönden kalkınmasına katkı sağlayacağı değerlendirilen özellikleri ön plana çıkartılacaktır. Tespit edilecek hususların ekoturizm üzerine bölgede yapılacak çalışmalara ve planlamalara yardımcı olması arzu edilmektedir.

2. EKOTURİZM

Ekoturizm kavramının kökeni "ekoloji" kelimesine dayanmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009, s. 148). Ekoloji, ekosistemde var olan tüm organizmaların buldukları çevreyi yaşanabilir kılan işlevsel süreçleri ve çevre ile olan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır (Özer, 2001, s. 63; Odum ve Barrett, 2005, s. 2). Alanyazında ekoturizm üzerine farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Örneğin Fennell (2001), "Ekoturizm Tanımlarının İçerik Analizi" çalışmasında ekoturizmin 85 adet tanımını incelemiş ve genel olarak tanımlarda (1) ekoturizmin meydana geldiği yer, (2) çevreyi koruma, (3) kültür, (4) yerel halka faydalar (5) eğitim gibi unsurların sıklıkla alındığını belirtmiştir. Ayrıca ekoturizm tanımlamaları içerisinde "doğa tabanlı, sürdürülebilir ve etik/sorumluluk/farkındalık" gibi kavramlar da yaygın olarak kullanılmaktadır (Donohoe ve Needham, 2006, s. 192).

Alanyazında Hetzer (1965), sorumlu, alternatif bir turizm biçimi için izlenmesi gereken dört temel ilkedden bahsetmiş ve bu ilkeleri (1) minimum çevresel etki, (2) ev sahibi kültürlere maksimum saygı, (3) yerel halka maksimum fayda ve (4) katılımcılara maksimum rekreasyonel tatmin olarak belirtmiştir. Ekoturizm üzerine daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda belirlenen ilkeler ile bu ilkelerin örtüşmesi Hetzer'in ekolojik turizmi (ekoturizm) alanyazında ilk olarak kullanan kişi olduğunu göstermektedir (Fennell, 1998, s. 233).

Ashton ve Ashton'a (1993) göre ise ekoturizm terimi ilk defa Kenton Miller tarafından 1978 yılında Latin Amerika'da eko-kalkınma için ulusal park planlaması üzerine geliştirdiği yol tabanlı "eko-turlar" çalışmasında bahsedilmiştir. Daha sonraları ise sürdürülebilir kalkınma hareketi içerisinde yer almıştır (Higgins, 1996, s. 11; Fennell, 1998, s. 231-232). Kanada Çevre Danışma Konseyi (*The Canadian Environmental Advisory Council-CEAC*) (1992), ekoturizm teriminin ilk olarak Héctor Ceballos-Lascuráin tarafından 1983'te ortaya atıldığını ileri sürmüştür (Fennell, 1998, s. 233). Bu tanımsal karmaşıklık içerisinde Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (*International Union for Conservation of Nature-IUCN*) tarafından 1996 yılında Montreal'da düzenlenen I. Dünya Koruma Kongresi'nde Ceballos'un ekoturizm tanımı resmen kabul edilmiştir (Dologlou ve Katsoni, 2016, s. 4). Buna göre ekoturizm; "eğlenmek, incelemek ve doğayı (geçmişten günümüze uzanan kültürel özellikleri) takdir etmek amacıyla korumayı teşvik eden, düşük yönde olumsuz ziyaretçi etkisine sahip olan ve yerel halkın yararlı bir şekilde aktif sosyo-ekonomik katılımını sağlayan nispeten bozulmamış doğal alanlara yapılan çevreye karşı sorumlu seyahat ve ziyaretler" olarak tanımlanmıştır (IUCN, 1996, s. 54).

1980'lerin ortalarında ekoturizmin ortaya çıkması üzerine turizm sektörü çevrenin korunmasına, kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve sosyo-ekonomik eşitlik gibi kavramlar üzerine yoğunlaşmaya başlamış ve ekoturizm ilkelerini benimseyen uygulamalar geliştirmiştir. Doğal alanların rekreasyon amaçlı kullanılmasını kapsayan ekoturizm terimi çevre ve turizm sektörleri tarafından büyük ölçüde kabul edilmeden önce "Alternatif Turizm", "Doğa Turizmi", "Düşük Etkili Turizm" gibi kavramlar kullanılmaktaydı. Ekoturizm; kavram olarak "düşük etki, ekonomik faydaların etik ve adil dağılımı", aktivite olarak "doğal alanlara yapılan ziyaret" olarak tanımlanabilir (Libosada, 2009, s. 390).

1990 yılı başlarında ABD'de ekoturizmin gelişiminde önemli rol oynayan Uluslararası Ekoturizm Topluluğu'nun (*The International Ecotourism Society-TIES*) faaliyete geçmesi (TIES, 2020), Birleşmiş Milletler'in 2002 yılı "Uluslararası Ekoturizm Yılı" olarak ilan etmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (*Commission on Sustainable Development-CSD*), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (*United Nations Environment Programme-UNEP*) ve Dünya Turizm Örgütü'nü (*World Tourism Organization-UNWTO*) yıl boyunca faaliyetler yürütmek üzere görevlendirmesiyle (Wood, 2002, s. 5) ekoturizm küresel çapta turizm sektörünün ana kollarından biri haline gelmiştir (DOKA EKAP, 2014, s. 9).

Ekoturizm, yerel ve ulusal düzeyde çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel faydalar sağlamak için potansiyel bir araç olarak görülmektedir. (1) Doğal veya kültürel açıdan önemli alanların geliştirilmesi veya bakımı için bir finansman kaynağı yaratmak; (2) yerel ekonomik kalkınmayı desteklemek ve (3) ihtiyaç duyulan dövizin ülkeye girişini sağlamak, bu potansiyelin temel beklentilerini oluşturmaktadır (Brandon, 1996, s. 1). Yıllarca kontrolsüz bir şekilde gelişip çevre ve toplum üzerinde olumsuz etkiler bırakan kitle turizminin aksine ekoturizm (Tekin ve Kasalak, 2014, s. 129), nispeten bozulmamış doğal alanlara dayalı, doğaya zarar vermeyen, ekolojik olarak sürdürülebilir; sürekli korunan ve kullanılan doğal alanların yönetimine doğrudan katkıda bulunan, yeterli ve uygun bir yönetim rejimine tabi bir turizm ile sınırlıdır (Valentine, 1993, s. 108-109).

Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir alt bileşeni olup kırsal ve kültürel turizm unsurlarını içeren doğa temelli turizminin sürdürülebilir bir versiyonudur. Her durumda sürdürülebilir kalkınma sonuçları elde etmeyi hedeflemektedir. Bu amaç, turizm altyapısının planlanmasını ve geliştirilmesini ayrıca pazarlanmasının çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik kriterlerine odaklanması gerektiği anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik standartlarına dayalı ilkelere, yönergelere, standartlara ve sertifikasyonlara yönelik güçlü tutum göstermesi ekoturizmin turizm alanında üstün bir konumda yer almasını sağlayacaktır (Wood, 2002, s. 9-10).

3. YÖNTEM

Araştırma kapsamında, alanyazın incelemesi yapılmaktadır. Alanyazın incelemelerinde herhangi bir konu hakkında daha önceden yapılmış olan çalışmalar araştırılır ve bunlardan elde edilen mevcut delil veya belgeler ortaya konularak değerlendirilir. Derlenen veriler bütünleştirilir ve varsa mevcut boşlukların fark edilmesi sağlanır (Arıkan, 2017, s. 55). Alanyazında Ordu ilinin ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmak üzerine yapılan akademik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çalışmada, ekoturizm özelinde bölgenin doğal çekici unsurlarının tespit edilerek ekoturizm destinasyon talebi yaratmasına katkı sağlayacağı değerlendirilen farklılıkların belirlenmesi ve yörenin bilinirlik düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Ordu İli Doğa Master Planı 2013-2023 ve ikincil verilerden yararlanılarak Ordu ilinin ekoturizm potansiyeli analiz edilmiştir.

4. ORDU İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türkiye Turizm Stratejisi (2023) hedeflerinde turizm çeşitlendirmesine yönelik ekoturizm politikaları yer almakta ve desteklenmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Ekoturizm farklı profile sahip turistlerin doğaya dayalı tatil tercihlerinde istek ve beklentilerine karşılık verebilir turistik ürün çeşitliliğine sahiptir. Bu kapsamda 19 farklı aktiviteyi öğrenmeye, eğitime ve dinlenmeye dayalı olarak 3 grupta sınıflandırmak mümkündür. Örneğin; botanik turizmi, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı öğrenmeye dayalı aktiviteleri, yamaç

paraşütü, sualtı dalış, bisiklet turizmi eğitime dayalı aktiviteleri ve kamp/karavan turizmi, yayla turizmi dinlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri içerisinde sınıflandırılabilir (Polat, 2006, s. 50).

Ekoturizmin birçok aktiviteye sahip olması kitle turizminin çevre üzerinde yarattığı baskıyı azaltmasına, turizmin 12 aya yayılmasına ve daha az gelişmiş bölgelerin kalkınmasına katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir (Karaman Ekoturizm, 2020).

Doğa Karadeniz bölgesinde bulunan Ordu ili kışları serin, yazları ılık ve her mevsim bol yağmur alan tipik Karadeniz iklimine sahiptir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 23). 1959-2020 arası ölçüm periyoduna göre yıllık ortalama yağış miktarı 1046.4 mm, ortalama yağışlı gün sayısı 163.9 gün, ortalama güneşlenme süresi 4.5 saat, ortalama sıcaklık 14.5°C, ortalama nispi nem değeri %74,7 dir (MGM, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2021). Yılın yarısına yakın kısmının yağışlı geçmesi deniz, kum, güneş turizmine olan talebe karşılık vermekte yetersiz kalmaktadır. Özel (göreceli) konumu, iklimik (iklim) ve edafik (toprak) faktörlerin etkisi ve katkısı bölgenin bitki örtüsünün her dem yeşil kalmasını sağlamakta, flora ve fauna çeşitliliği yaratmakta, jeomorfolojik ve jeolojik özellikleri ile hidrografyası doğaya dayalı zenginliklerini artırmaktadır. Ordu ilinin Doğu Karadeniz turunun temel başlangıç noktası konumunda olması, bölgeyi ziyaret eden turistlerin doğaya dayalı turizm faaliyetlerine katılabilmesine fırsat tanımaktadır (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2015, s. 21). Türkiye'nin 24 Turizm Merkezi (TM) tescilli yaylasından 6'sı Ordu'da yer almaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020). Doğallığını koruyan kıyıları, obaları, dağları, akarsuları, gölleri, tabiat varlıkları, yöresel festivalleri ve yemekleri ile Ordu ili ekoturizm etkinliklerinin bölgede yapılabilirliği bakımından zengin bir potansiyele sahiptir (Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2015, s. 3).

4.1. Botanik Turizmi

Botanik turizmi; bitki konusunda uzman rehberler eşliğinde, küçük gruplarla, belirli bölgelerde yetişen endemik bitki çeşitleri tanımak, araştırmak ve gözlemek amacıyla yapılan bir turizm etkinliğidir (Akkiprik, 2011, s. 33). Ordu ilinde bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucu tespit edilen 1833 damarlı (vasküler) bitki türünden 172 tanesi endemiktir (ÇŞM, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020, s. 80). Bu endemik türler arasında olan *Ophrys karadenizensis* isimli orkide türü dünyada sadece Ordu'da bulunmakta (Bilim ve Gelecek, 2020) ve toplamda 19 çeşit orkide türüne ev sahipliği yapmaktadır (Karadeniz Kültür Envanteri, 2020). Rusya sınırından başlayan Doğu ladini türünün (*Picea orientalis*) doğal yayılış alanının batıda son bulduğu yer olması yapraklı türlere geçişte değişen floristik manzaranın görülmesine imkân tanımaktadır (Ercanlı ve Yavuz, 2006, s. 13; Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 59). Ordu ilinde 18 adet tescilli anıt ağaç ile 2 adet tescilli anıt ağaç topluluğu bulunmaktadır (ÇŞM, 2020, s. 90). Perşembe ilçesi, Gündoğdu mahallesinde bulunan yaklaşık 600 yaşındaki Sapsız meşe *Quercus petraea* (Matt.) Liebl. (*Fagaceae*) ağacının Türkiye'de ilk, dünyada ikinci sırada yer alan anıtsal ağaç olduğuna inanılmaktadır (Şengür ve Atabeyoğlu, 2018, s. 28). Ordu'nun tüm ilçelerindeki kırsal bölgeler ve yaylalar botanik gezilere uygun saha kategorisi içerisinde yer almaktadır (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 86). Ordu'da botanik turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 1) de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ordu İlinde Botanik Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Çambaşı Yaylası/Turnalık	Kabadüz	6	Düzoba/Ericek Yaylası	Kumru
2	Topçam-Yeşilce-Keyfalan Yaylaları	Mesudiye	7	Ulugöl Tabiat Parkı*	Gölköy
3	Perşembe Yaylası	Aybastı	8	Kabakdağ Köyü*	Fatsa
4	Argın Yaylası	Akkuş	9	Yoroz Kent Ormanı*	Altınordu
5	Korgan Yaylası	Korgan	10	Akkuş Ormanları*	Akkuş

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023'ten derlenmiştir.

4.2. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuşların doğal yaşam alanlarında çıplak gözle veya dürbün vb. aletler ile gözlemlenmesine ve tanımlanmasına dayalı olarak gerçekleştirilen aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Şekercioglu, 2002, s. 282; Sevindi, 2013, s. 64). Ordu ilinde bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucu 276 kuş türü tespit edilmiştir. Bu türler içinde herhangi bir endemik türe rastlanılmamıştır (ÇŞM, 2019, s. 115). Perşembe ilçesine bağlı Hoynat (Akkuş) Adası, Tepeli karabatak (*Phalacrocorax aristotelis*) kuşunun Türkiye'de ürediği nadir yerlerdendir. Önemli Doğa Alanları (ÖDA) kriterini sağlamamakla beraber Gümüş martı da (*Larus cachinnans*) burada üremektedir (Kılıç ve Eken 2004, s. 67; Doğa Derneği, 2020). Altınordu ilçesi, Yaraşlı Köyü Kahyaoglu Mağarası'nda yaşayan Akdeniz nalburunlu yarasası (*Rhinolophus euryale*)

bölgede yaşayan ve dünya ölçeğinde tehlike altında bulunan memeli türlerindedir (Doğa Derneği, 2020). Fatsa ilçesi, Örencik Köyü sınırları içerisinde bulunan ve 1. ve 3. derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiş Gaga Gölü (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 25) birçok su kuşu için beslenme, üreme ve barınma yeridir. Havalardan soğuması ile birlikte Karadeniz'in kuzeyindeki ülkelerden güneye göç eden kuşların konaklama yeri olması kuş gözlemciliğine imkân tanımaktadır (Akkan ve Gürgeç, 1993, s. 248-249). Ordu'da kuş gözlemciliği yapılabilecek yerler (Tablo 2)'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ordu İlinde Kuş Gözlemciliği Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Hoynat Adası	Perşembe	5	Gaga Gölü*	Fatsa
2	Çambaşı Yaylası	Kabadüz	6	Asarkaya Kent Ormanı*	Ünye
3	Perşembe Yaylası	Aybastı	7	Kahyaoğlu Mağarası*	Altınordu
4	Topçam-Yeşilce-Keyfalan Yaylaları	Mesudiye			

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023'ten derlenmiştir.

4.3. Doğa Fotoğrafçılığı

İnsanların doğaya olan ilgisinin artması doğa fotoğrafçılığının özel bir alanda sınıflandırılmasını beraberinde getirmiştir (Akkiprik, 2011, s. 33). Bir yolculuğun hikâyesini belgeleyen fotoğraflar, turistik deneyimlerin anısının başkaları ile paylaşılabilirdiği son üründür (Groves ve Timothy, 2001, s. 312). Doğa fotoğrafçılığı doğada var olan canlı, cansız tüm öğelerin yapaylıktan uzak bir şekilde insan faktörü olmadan doğal ortamında fotoğraflanması olarak tanımlanabilir (Efsad, 2020). Ordu ili doğaya dayalı görsel öğelerin fotoğraflanması için ideal bir destinasyona sahiptir (Kaya ve Yıldırım, 2020, s. 130). Ordu'da foto safari yapılabilecek yerler (Tablo 3)'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ordu İlinde Foto Safari Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Ulugöl Tabiat Parkı	Gölköy	4	Topçam-Yeşilce Yaylaları	Mesudiye
2	Çambaşı Yaylası	Kabadüz	5	Akkuş Kayın Ormanları	Akkuş
3	Perşembe Yaylası	Aybastı			

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.4. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği

Yaban hayvan türlerinin yaşam alanlarında izlenmesi, gözlemlenmesi ve fotoğraflanması amacıyla yapılan turizm faaliyetleri olarak tanımlanabilir (Batur, 2013, s. 600). Ordu ilinde bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucu 16 familyaya ait 32 memeli, 5 familyaya ait 16 balık, 276 kuş, 17 sürüngen ve 10 çift yaşar türü olduğu tespit edilmiştir (ÇŞM, 2019). Yaban hayatı geliştirme sahası bulunmayan Ordu ilinin dağlık, ormanlık ve su kaynaklarının yoğun bulunduğu yerler ile bitki örtüsünün yaygınlığına göre bölgenin değişik kesimlerinde ayı, karaca, yaban domuzu, tilki, kurt, çakal, çulluk, kartal, şahin, atmaca, su samuru, gelincik, çil keklik, sincap gibi yaban hayvanları görmek mümkündür (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 30). Ordu Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü tarafından bölgedeki yaban hayatı gözlemlemek ve kayıt altına almak üzere 33 adet fotokapan kullanılmaktadır (Habertürk, 2020).

Ordu'nun tüm yaylalarında yaban hayatı gözlemciliği yapılabileceği gibi belirli bir türe yönelik olarak Ulugöl Tabiat Parkı'nda ve Perşembe Yaylası'nda kelebek gözlemciliği, sahil ilçeleri karasularında sualtı yaşamı gözleme (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023), Perşembe kıyılarında yunus gözlemciliği (Karadeniz ve Sarı, 2018, s. 756), Karadeniz Bölgesi genelinde ise ayı gözlemciliği imkânı bulunmaktadır (Turan ve Güzel, 2017, s. 428). Ordu'da yaban hayatı gözlemciliği yapılabilecek yerler (Tablo 4)'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ordu İlinde Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Topçam-Yeşilce-Keyfalan Yaylaları	Mesudiye	5	Yoroz Kent Ormanı*	Altınordu
2	Perşembe Yaylası	Aybastı	6	Hoynat Adası*	Perşembe
3	Çambaşı Yaylası	Kabadüz	7	Gaga Gölü*	Fatsa
4	Ulugöl Tabiat Parkı	Gölköy	8	Asarkaya Kent Ormanı*	Ünye

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023'ten derlenmiştir.

4.5. Tarım-Çiftlik Turizmi

Tarım turizmi genellikle kırsal alanlardaki festivaller, gösteriler, müzeler, el sanatları, diğer kültürel etkinlikleri ve çekici unsurlarını kapsayan bir turizm faaliyetini tanımlamak için kullanılsa da, daha çok tarımsal çevre, tarım ürünleri veya tarımsal konaklama ile doğrudan bağlantılı bir çiftlikte, odada veya çadır kampta kalma, eğitsel geziye katılma, bölgeye has yiyecek ve içecekleri tüketme, rekreatif aktiviteleri gerçekleştirme ve çiftlik ürün ve el sanatlarının satılması ile ilgili faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Çiftlik turizmi ise çiftlikte konaklama ve çiftlik faaliyetlerini deneyimleme gibi sadece çiftlikle ilgili unsurları içermektedir (Roberts ve Hall, 2001, s. 15). Ordu ilinde Kabakdağ Köyü ve Kayabaşı Mahallesi olmak üzere iki ekoturizm köyü ile İkizce ilçesinde TaTuTa'ya kayıtlı bir çiftlik bulunmaktadır (WOOOF Türkiye, 2020).

Fatsa ilçesine 9 km. mesafede bulunan Kabakdağ Köyü 2001 yılından beri organik tarımın yapıldığı bir ekoturizm köyüdür. Organik tarım sertifikalı ürünlerin üretimi yapılan köyde ekoturistlere konaklama imkânı sunan otantik evler bulunmaktadır.

Ordu merkezine ve Ordu-Giresun Havalimanına 10 km. mesafede bulunan Kayabaşı Mahallesi 2013 yılından beri ekoturizm üzerine faaliyetlerini sürdürmektedir. Ziyaretçileri ağırlamak üzere 40 yatak kapasitesi bulunan köyde organik tarıma dayalı ürünlerin ikram edildiği işletmeler bulunmaktadır (Karadeniz, Kabacık ve Sarı, 2018).

Ordu'da ekoturizm köylerinin sayısını artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Kabadüz ilçesine bağlı Çambaşı Yaylası Evrek Obası'ndaki 300 dönümlük alan üzerine organik tatil köyü kurma projesi bulunmaktadır (T.C. Ordu Valiliği, 2020).

Ordu ilinin sahip olduğu tüm yaylalar ve köyler tarım turizmi yapılabilmesi için uygun niteliklere sahiptir. Ordu'da tarım-çiftlik turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 5)'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ordu İlinde Tarım-Çiftlik Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Topçam-Yeşilce-Keyfalan Yaylaları	Mesudiye	4	Kabakdağı	Fatsa
2	Perşembe Yaylası	Aybastı	5	Kayabaşı	Altınordu
3	Çambaşı Yaylası/ Evrek Obası	Kabadüz	6	TaTuTa Kayıtlı Çiftlik	İkizce

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023; Karadeniz, Kabacık ve Sarı, 2018; WOOOF Türkiye, 2020.

4.6. Mağara Turizmi

Geçmişte insanoğlu tarafından ev, sığınak, ibadethane ve ürünlerin depolanması amacıyla kullanılan mağaralar (Küleççi ve Sezen, 2018, s. 67), günümüzde daha çok bilimsel ve sportif amaçlı olarak kullanılmaktadır (Yavuz, 2011, s. 24). Mağara turizmi "jeolojik, ekolojik ve kültürel değerlere sahip mağaraların inanç, kültür, eğitim, spor, macera ve rekreatif amaçlarla ziyaret edilmesi" olarak tanımlanabilir (Yozcu, 2020, s. 45-46). Ünye ilçesinde bulunan Yazkonağı Mağarası ve Çıncık Mağarası, Perşembe ilçesinde bulunan Boğazcık Mağarası, Kumru ilçesinde bulunan Yaylacık Mağarası ve Patlaksu Mağarası mağara turizmi yapılabilir potansiyele sahiptir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 84). Bununla birlikte, bir mağaranın turizm faaliyetine geçebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirtilen kriterleri karşılaması gerekmektedir (Paşlı, 2020, s. 91). İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Boğazcık Mağarası'nın turizme açılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda K.T.Ü. mağara ekibi tarafından mağaranın giriş kısmındaki

geniş alanın "Kafe Mağara" olarak kullanılmasına yönelik proje hazırlanmıştır (T.C. Perşembe Kaymakamlığı, 2021). Ordu'da mağara turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 6)'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Ordu İlinde Mağara Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi
Gezi/Tur ve Sportif/Maceraya Amaçlı		
1	Yazkonağı Mağarası	Karagöl/Ünye
	<i>Gezi/Tur Amaçlı</i>	
2	Çınarcık Mağaraları (I-II-III-)	Çınarcık/Ünye
3	Boğazcık (Bahçeköy) Mağarası	Bahçeköy/Perşembe
4	Yaylacık Mağarası	Akseki/Kumru
5	Patlaksu Mağarası	Ballık/Kumru

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.7. Dağ Turizmi

Dağcılığın birçok dildeki adı "Alpinizm" dir (Güngör, 2017, s. 6). Dağcılık, bir tür macera turizmi olmasının yanı sıra, dağlık, buzlu veya kayalık bölgelere tırmanışını/yürüyüşü içeren doğa temelli bir turizm şeklidir (Pomfret, 2011, s. 502). Ulubey ilçesi Yukarı Kızılen Köyü Kayalığı, Çambaşı Ertaş Yaylası, Çatalpınar Akkaya Kalesi ve Ordu merkez ilçesi Altınordu'da bulunan Kurul Kayalığı dağ turizmi ve kaya tırmanışı yapılabilir potansiyele sahiptir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 81). Ordu'da dağ turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 7)'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ordu İlinde Dağ Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Yukarı Kızılen Köyü Kayalığı	Ulubey	3	Kurul Kayalığı	Altınordu
2	Ertaş Yaylası	Çambaşı	4	Akkaya Kalesi	Çatalpınar

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.8. Jip Safari (Off-road)

Safari, doğayı keşfetmek üzere at safari ya da jip safari olarak gerçekleştirilen rekreasyonel aktivitelerdir (Kavak, 2015, s. 41). Jip safari, yol dışı (*off-road*) olarak bilinen 4x4 tipi arazi araçları ile derin su geçişleri, çamur ve bataklık parkurları, dik rampa, inişler, bozuk ve virajlı yollarda yapılan bir doğa sporudur (Kızılırmak, Kaya, Yıldız ve Kurtulay, 2016, s. 213; Türkiye Kültür Portalı, 2021).

Doğal güzellikleri bakımından zengin potansiyele sahip Ordu'nun denize paralel yollarında araç ile ilerlerken deniz manzarasını, köy yollarında ise yaylaları, dağları ve akarsuları etrafına yayılmış rengârenk bitki örtüsünün eşsiz manzarasını yakalamak mümkündür. Çambaşı Yaylası üzerinden 6 adet jip safari, 1 adet manzaralı araç yolu rotası, Perşembe Yaylasından 1 adet manzaralı araç yolu rotası, Topçam ve Yeşilce Yaylalarından 4 adet jip safari, 2 adet manzaralı araç yolu rotası geçmektedir. Ordu Valiliği'nce hazırlanan Oksijen Yurdu Ordu Yürüyüş Rotaları ve Turizm Keşif Rehberinde 6 adet Jip Safari Rotaları (Tablo 8)'de ve 5 adet Manzaralı Araç Yolu Rotaları (Tablo 9)'da belirlenmiştir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 79).

Tablo 8. Ordu İli Jip Safari Rotaları

S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)
1	Topçam-Köşe Obası-Çukuralan-Tekmezar-Çambaşı Yaylası-Zile Obası-Kızılağaç Yaylası-Yeşilce	63 km
2	Turnasuyu-Saraycık-Osmaniye-Alisayvan-Gerce-Cumhuriyet-Yokuşdibi-Turnalık-Çambaşı Yaylası	64 km
3	Çambaşı Yaylası-Harçbeli-Döngeri-Bahariye-Turnasuyu Vadisi-Gerce-Cumhuriyet-Yokuşdibi-Turnalık-Çambaşı Yaylası	78 km
4	Topçam-Gümüşdere-Turnalık-Çambaşı Göleti-Tekmezar-Köşe Obası-Kızılağaç-Yeşilce	79 km
5	Mesudiye-Yeşilce-Kızılağaç-Zile Obası-Armutkolu Obası-Ertaş Yaylası-Çambaşı Alabalık Tesisi- Semen-Rızvan-Ağcabel Yaylası-Güzelyurt-Kızılelma-Arikmusa-Mesudiye	87 km
6	Akkuş Argın Yaylası-Kumru-Eriçek-Yalın-Düzoba-Korgan Yaylası-İteniçi-Perşembe Yaylası-Aybastı-Ulugöl-Harçbeli-Topçam-Köşe Obası-Çambaşı	216 km

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

Tablo 9. Ordu İli Manzaralı Araç Yolu Rotaları

S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)
1	Efirli-Perşembe-Yason Burnu-Bolaman	41 km
2	Ünye-Akkuş	61 km
3	Fatsa-Aybastı-Perşembe Yaylası	73 km
4	Mesudiye-Yeşilce-Çambaşı Yaylası-Kabadüz-Ordu	91 km
5	Ordu-Topçam-Mesudiye	104 km

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.9. Balon Turizmi

Balonla uçuş bireysel sportif bir etkinlik olmakla beraber ekoturizm kapsamında ziyaret edilen yerlerin genel manzarasını havadan görüntüleyebilmek, yürüyüşle görülmesi mümkün olmayan yerleri görebilmek ve yaşlılık, hastalık gibi engeli bulunanların etkinliğine katılmasında alternatif bir araç olarak kullanılmaktadır (Tetik, 2012, s. 111; Can ve Can, 2019, s. 90). Ordu'da balon turizmi üzerine projeler yürütülmektedir. Balon turizmi hizmeti sunan şehirlerimizin arasına katılmaya hazırlanan Ordu'da ilk kez 2020 yılı sonlarında menderesleriyle ünlü Aybastı Perşembe Yaylası'nda ve Altınordu ilçe merkezinde balon uçuşu denemeleri yapılmıştır (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020). Ordu'da balon turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 10)'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Ordu İlinde Balon Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Perşembe Yaylası	Aybastı
2	Teleferik Mevkii/Şehir Merkezi	Altınordu

Kaynak: Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020.

4.10. Yamaç Paraşütü

İlk kez 1979 yılında Dünya Yelken Kanat Şampiyonası'nda (*World Hang Gliding Championships*) tanıtılan yamaç paraşütü (*paraglidin*), özel bir pist ya da hava aracı gerektirmeyen, iniş ve kalkış için ayak gücü kullanılan, tamamıyla rüzgâra eşlik edilerek yapılan ekstrem bir spordur (Costa ve Chalip, 2005, s. 259). Ordu'da 1998 yılında Boztepe'de

başlanılan yamaç paraşütü, Boztepe, Çambaşı Yaylası, Perşembe Yaylası, Çamaş ve Mesudiye ilçelerinde yapılabilmektedir (Koday, Koday ve Kızıllan, 2018, s. 1098-1099; Karadeniz ve Sarı, 2018, s. 751-752). Ordu'da yamaç paraşütü yapılabilecek yerler (Tablo 11)'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Ordu İlinde Yamaç Paraşütü Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Boztepe'den-Şehir Merkezine İniş	Altınordu	3	Eriçok Tepesinden-Kızıllağaç Yaylasına İniş	Mesudiye
2	Karga Tepesinden-Perşembe Yaylasına İniş	Aybastı	4	Yamaç Paraşütü Eğitim Merkezi	Söken Köyü/Çamaş

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023; Karadeniz ve Sarı, (2018).

4.11. Akarsu Turizmi

Akarsu turizmi; doğal bir kaynak olan akarsularda rafting, kano ve nehir kayağı gibi sportif faaliyetlerin turizm amaçlı olarak yapılmasını ifade eder (Yavuz, 2011, s. 31). Ordu ilinde büyüklü küçüklü çok sayıda dere ve akarsu bulunmaktadır. Melet Irmağı, Elekçi Irmağı, Bolaman Çayı, Turnasuyu Irmağı, Akçaova Deresi ve Civil Irmağı ilin önemli akarsularıdır. Melet Irmağı, Ulugöl Tabiat Parkı, Elikçi Deresi, Ordu Limanı, Yason Burnu ve Bolaman mevki su sporları için uygun alanlardır (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023). Gaga Gölü ve Çamaş Kanyonu kano yapılabilir durgun sulara sahiptir (T.C. Ordu Valiliği, 2020; Fatsa Belediyesi, 2020). 2020 yılında Melet Irmağı üzerine 4 km'lik rafting parkuru yapılmıştır (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Gülyalı ilçesinde Ordu/Giresun Havalimanının yanında bulunan toplam 1100 m. uzunluğundaki alanda hayata geçirilecek uluslararası standartlardaki Kano Yarış Parkuru ve Tesisleri projesinde çalışmalar devam etmektedir (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020). Ordu'da akarsu turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 12)'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Ordu İlinde Akarsu Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	Faaliyet/Etkinlik	Güzergâhı/İlçesi
1	Melet Irmağı	Rafting/Kano	Mesudiye-Kabadüz-Ulubey-Altınordu
2	Bolaman Çayı	Rafting/Kano	Aybastı-Kabataş-Çatalpınar/Çamaş-Fatsa
3	Elekçi Irmağı	Rafting	Kumru-Fatsa
4	Turnasuyu Irmağı*	Rafting	Çambaşı-Gülyalı
5	Curi Deresi*	Rafting	Akkuş-Ünye
6	Ceviz Deresi*	Rafting	Ünye
7	Ulugöl Tabiat Parkı	Kano	Gölköy
8	Küpkaya Kanyonu	Kano	Kardeşler/Ulubey
9	Kano Yarış Parkuru	Kano	Gülyalı (Deniz)
10	Gaga Gölü	Kano	Fatsa
11	Çamaş Kanyonu	Kano	Budak/Çamaş
12	Ordu Limanı	Kano/Diğer Su Sporları	Altınordu (Deniz)
13	Yason Burnu	Kano/Diğer Su Sporları	Perşembe (Deniz)

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023; T.C. Ordu Valiliği, 2020; Fatsa Belediyesi, 2020; Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020; Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2020.

4.12. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi, rekreasyonel ve sportif faaliyetler kapsamında kısa mesafeli veya daha uzak bir destinasyona bisiklet kullanarak yapılan seyahatler olarak tanımlanabilir (Nikolic, Missoni ve Medved, 2005, s. 53). Ordu ilinde bisiklet ile doğal alanlarda spor yaparak dolaşma imkânı sunan rotalar belirlenmiştir. Ordu Valiliğince hazırlanan Oksijen Yurdu

Ordu Yürüyüş Rotaları ve Turizm Keşif Rehberinde 17 Adet Bisiklet Rotaları (Tablo 13)'te gösterilmiştir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 78).

Tablo 13. Ordu Bisiklet Rotaları

S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)	S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)
1	Ordu-Efirli-Boztepe-Ordu	23 km	10	Ordu-Perşembe-Fatsa-Ünye	75 km
2	Ordu-Kurul Kayası-Ordu	24 km	11	Ordu Merkez-Ulubey-Gürgentepe-Gölköy-Ulugöl	80 km
3	Çambaşı Göleti-Çukuralan-Köşe Obası-Topçam	25 km	12	Çamiçi-Düzoba Yaylası-Kumru-Fatsa	83 km
4	Ordu-kayabaşı-Topluca-Turnasuyu Vadisi	28 km	13	Ünye-Akkuş-Çamiçi Yaylası	85 km
5	Çambaşı Gölet-Çukuralan-Yeşilce	30 km	14	Fatsa-Çamaş-Gürgentepe-Aslancamii-İlica-Fatsa	86 km
6	Sayacabaşı MY-Kurşunçal Şelalesi-Karaoluk Şelalesi-Ordu	37 km	15	Mesudiye-Yeşilce-Çambaşı Yaylası-Kabadüz-Ordu	91 km
7	Ünye-Kumru	40 km	16	Ordu-Topçam-Mesudiye	104 km
8	Efirli-Perşembe-Yason Burnu-Bolaman	41 km	17	Fatsa-Çamaş-Gürgentepe-Gölköy-Mesudiye	109 km
9	Kumru- Eriçek Yaylası-Yalın Yaylası-Düzoba-Kumru	66 km			

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.13. Sualtı Dalış (Scuba Diving)

Sualtı dalış turizmi; sualtında belirli bir süre kalmaya imkân tanıyan aletler kullanarak sualtındaki biyoçeşitliliği, arkeolojik kalıntıları görmek ya da deniz ürünlerini avlamak için sportif veya eğitim amaçlı yapılan ekoturizm çeşididir (Yaşar, 2011, s. 36). Ordu ilinin sahil ilçeleri olan Altınordu, Perşembe, Fatsa, Ünye, Gülyalı'da sualtı yaşamı gözleme imkânı bulunmaktadır (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 86). 2019 yılında Ordu Valiliği tarafından 6 nokta Turizm Amaçlı Sportif Dalış Noktası ilan edilmiştir (T.C. Ordu Valiliği, 2020). Ordu'da sualtı dalış yapılabilecek Turizm Amaçlı Sportif Dalış Noktaları (Tablo 14)'te gösterilmiştir.

Tablo 14. Ordu İlinde Sualtı Dalış (Scuba Diving) Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Aktaşlar Mevkii	Perşembe	4	Hoynat Adası	Perşembe
2	Yason Burnu Mevkii	Perşembe	5	Bozukkale Mevkii	Altınordu
3	Dedeoğlu Mevkii	Perşembe	6	Ordu Liman Mevkii	Altınordu

Kaynak: Ordu Valiliği Haber Portalı, T.C. Ordu Valiliği, 2020.

4.14. Atlı Doğa Yürüyüşü

Bir açık hava rekreasyon aktivitesi olarak atlı doğa yürüyüşü, bir atın ulaşım aracı olarak kullanılmasının aksine, bazı sahil ve dağlık bölge dışında kalan yollarda doğal ortamı deneyimlemek amacıyla hafif tempoda at üzerinde gezinmeyi ifade etmektedir (Newsome, Milewski, Phillips ve Annear, 2002, s. 52; Florida Department, 2020). Ordu ilinin tüm yaylalarında atlı doğa yürüyüşü yapılabilmektedir Ordu'da atlı doğa yürüyüşü yapılabilecek yerler (Tablo 15)'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Ordu İlinde Atlı Doğa Yürüyüşü Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Çambaşı Yaylası	Kabadüz	4	Argın Yaylası*	Akkuş
2	Perşembe Yaylası	Aybastı	5	Korgan Yaylası*	Korgan
3	Topçam-Yeşilce-Keyfalan Yaylaları	Mesudiye	6	Düzoba-Ericek Yaylaları*	Kumru

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023'ten derlenmiştir.

4.15. Sportif Olta Balıkçılığı

Sportif olta balıkçılığı bireysel olarak rekreatif ve sportif amaçlı yapılan ve ekonomik bir amaç taşımayan (Cooke ve Cowks, 2006, s. 93), akarsu, göl, gölet, denizlerde ve diğer sulak alanlarda olta kullanılarak yapılan avcılık olarak tanımlanabilir (Paslı ve Çelikkat Paslı, 2019, s. 302). Ordu ilinin hidrografik kaynakları bakımından zengin potansiyele sahip olması sportif olta balıkçılığının kıyıda, açık denizde ve iç sularda yapılabilmesine imkân tanımaktadır (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 77). Ordu'da sportif olta balıkçılığı yapılabilecek yerler (Tablo 16)'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Ordu İlinde Sportif Olta Balıkçılığı Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	Güzergâhı/İlçesi
1	Melet Irmağı	Mesudiye-Kabadüz-Ulubey-Altınordu
2	Bolaman Çayı*	Aybastı-Kabataş-Çatalpınar/Çamaş-Fatsa
3	Turnasuyu Irmağı	Çambaşı-Gülyalı
4	Elekçi Irmağı*	Kumru-Fatsa
5	Kıyı İlçelerin Karasuları	Altınordu-Ünye-Fatsa-Perşembe-Gülyalı

* Faaliyetin yapılmasında potansiyele sahip yerler. **Kaynak:** Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023'ten derlenmiştir.

4.16. Doğa-Dağ Yürüyüşü (Trekking/Hiking)

Doğa yürüyüşü, doğa ile iç içe, bireysel veya grup halinde sportif ve rekreatif olarak yapılan bir ekoturizm etkinliğidir (Ardahan, 2012, s. 13). Trekking anlam olarak "uzun ve zorlu yolculuk" demektir. Trekking doğa yürüyüşünün yüksek rakımda ve arazide geceleme yapılmasını gerektirirken, hiking ise doğada gününbirlik yapılan yürüyüşler olarak tanımlanmaktadır (Eskiyörük, 2013, s. 147-148). Ordu ilinin zengin flora ve faunaya sahip dağları, yaylaları ve kanyonları doğa yürüyüşü için yüksek potansiyele sahiptir. Ordu Valiliğince hazırlanan Oksijen Yurdu Ordu Yürüyüş Rotaları ve Turizm Keşif Rehberinde 23 Adet Yürüyüş ve Uzun Yürüyüş Parkurları (Tablo 17)'de gösterilmiştir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 76).

Tablo 17. Ordu Yürüyüş ve Uzun Yürüyüş Parkurları

S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)	S.Nu.	Rota/Parkur/Güzergâh	Mesafe (Km.)
1	Emine Pınarı-Otel-Tosunalan	4 km	13	Sayacabaşı-Kurşunçal Şelalesi-Karaoluk Şelalesi	11 km
2	Çaldım Köprüsü-Bağlarca (Kabakdağı)	4 km	14	Hekimoğlu Obası-Maden Deresi Vadisi-Rızvan-Bozat	12 km
3	Çambaşı-Turnalık	6 km	15	Köşe Obası-Gölyanı-Topçam	13 km
4	Boztepe-Taşbaşı Mahallesi-Merkez	7 km	16	Çambaşı Gölet-Çukuralan Yaylası	13 km
5	Turnalık-Gümüşdere	7 km	17	Gerçe Obası-Gerçe Şelalesi-Kaleboynu Obası	14 km
6	Bozat-Aygır Gölü-Karagöl Zirve	8 km	18	Turnalık-Tekmezar Yolu	14 km

7	Kızılağaç Yaylası-Eriçok Tepe-Çukuralan	8 km	19	Çukuralan Yaylası-Köşe Obası-Kızılağaç Yaylası	15 km
8	Kaleköy-Yeşilce	9 km	20	Çambaşı Göleti-Susuz-Tekmezar-Karaaslan	15 km
9	Köşe Obası-Şaphane Kilisesi-Topçam	9 km	21	Topçam-Köşe Obası-Çukuralan Yaylası-Çambaşı Göleti	32 km
10	Yeşilce-Kızılağaç Yaylası	10 km	22	Kaleköy-Yeşilce-Kızılağaç Yaylası-Çukuralan Yaylası-Çambaşı Göleti	40 km
11	Kızılağaç Yaylası-Armutkolu Yaylası-Ertaş Yaylası-Keyiş Köprüsü	11 km	23	Kaleköy-Yeşilce-Kızılağaç Yaylası-Armutkolu-Ertaş Yaylası-Hekimoğlu Obası-Bozat-Karagöl Zirve	61 km
12	Ertaş Yaylası-Keyiş Köprüsü-Ertaş Merkez-Sinanlı Obası-Hekimoğlu Obası	11 km			

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.17. Av Turizmi

Ekolojik dengeyi bozmadan, doğaya zarar vermeden, av yasaklarına ve zamanına uyulması şartıyla, tuzak kurarak, pusu atarak, yürüyerek veya araç ile hareket halinde iken yaban hayvan ile karşılaşmak ve buna yönelik heyecan yaşamak amacıyla belirlenen hayvan türlerinin avlanması olarak tanımlanabilir (Yavuz, 2011, s. 26). Ordu ilinde iki adet tescilli avlak bulunmaktadır. Kara avcılığı en çok Melet Irmağı, Turnasuyu Irmağı ve Melet Havzası Akçova bölgelerinde, Ünye, Mesudiye, Aybastı, Kumru ve Korgan ilçelerinde yapılmaktadır (DOKAP, 2016, s. 401). Ordu'da av turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 18)'de gösterilmiştir.

Tablo 18. Ordu İlinde Av Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Melet Devlet Avlağı	Mesudiye
2	Kurşunçal Örnek Avlağı	Ulubey

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

4.18. Kamp-Karavan Turizmi

Kamp turizmi, doğada belirli bir süre konaklamak amacıyla çadır, baraka, karavan gibi konaklama araçları kullanılarak dinlenme, eğlence, yeme-içme, vb. ihtiyaçların kampçıların kendi imkânları ile karşıladıkları rekreatif veya sportif aktivitedir (Topay ve Koçan, 2009, s. 117). Ordu ilinde başta yaylalar, mesire yerleri, kanyonlar, kent ormanları ve deniz kenarları kamp-karavan turizmi için uygun yerlerdir (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 80). Doğa ile iç içe vakit geçirmek ve konaklamak isteyenler için Ünye'de Çınarsuyu Tabiat Parkında, Gököy'de Ulugöl Tabiat Parkında ve Kabadüz'de Çambaşı Kış Sporları ve Kayak Merkezinde bungalov hizmeti sunulmaktadır (Biletbayii blog, 2020; Çambaşı Doğa Tesisleri, 2020). Ordu'da kamp-karavan turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 19)'da gösterilmiştir.

Tablo 19. Ordu İlinde Kamp/Karavan Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
Ücretsiz					
1	Yoroz Kent Ormanı Kamp Alanı	Saraycık/ Altınordu	9	Kapılı (Cıngırt) Kazankaya Şelaleleri Kamp Alanı	Kapılı/ Çaybaşı
2	Küpkaya Kanyonu Kamp Alanı	Kardeşler/ Ulubey	10	Yason Burnu Kamp Alanı	Perşembe

3	Arsılanlar Kamp Alanı	Tepeköy/ Gürgentepe	11	Ohtamış Şelalesi Kamp Alanı	Ohtamış/ Ulubey
4	Karaoluk Çıseli Şelalesi Kamp Alanı	Karaoluk/ Altınordu	12	Çaka Plajı Kamp Alanı	Perşembe
5	Boztepe Kamp Alanı	Altınordu	13	Kurşunçal Ormanları ve Şelalesi Kamp Alanı	Selimiye/ Perşembe
6	Çambaşı Yaylası Kamp Alanı	Kabadüz	14	Turnalık-Gerce Obası	Kabadüz
7	Perşembe Yaylası Kamp Alanı	Aybastı	15	Kızılağaç-Keyfalan-Eriçek-Topçam-Yeşilce Yaylaları	Mesudiye
8	Argın Yaylası Kamp Alanı	Akkuş			
S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
Ücretli					
1	Üçer Kamping	Perşembe	6	Gölge Camping (Çavuş'un Yeri)	Perşembe
2	İkizler Kamping	Altınordu	7	Yalı Piknik Camping	Perşembe
3	Gülen Bungalov Kamping	Ünye	8	Ulugöl Tabiat Parkı	Gölköy
4	Çınarsuyu Kamping ve Mesire Alanı	Ünye	9	Layla Aile Camping	Efirli/ Perşembe
5	Çambaşı Kış Sporları ve Kayak Merkezi	Kabadüz			

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023; Biletbayii blog, 2020; Çambaşı Doğa Tesisleri, 2020.

4.19. Yayla Turizmi

Yaylalar doğal bir çevre ve iklimde, konaklama, dinlenme, eğlenme, yeme-içme ve kültürel değerleri deneyimlemeye olanak sağlayan doğal mekânlardır. Yayla turizmi ekoturizm etkinliklerinin neredeyse tamamını bünyesinde barındıran ve en fazla talep edilen rekreasyonel bir faaliyettir (Somuncu, Kaya, Akpınar, Kurum ve Eceral, 2012, s. 33). Ordu ilinde yayla turizmi çok gelişmiştir. Türkiye'deki Turizm Merkezi (TM) tescilli 24 yayladan en fazla sayıyla 6 tanesine sahip olması bölgenin yayla turizmi açısından zenginliğini göstermektedir. Ordu'da yayla turizmi yapılabilecek yerler (Tablo 20)'de gösterilmiştir.

Tablo 20. Ordu İlinde Yayla Turizmi Yapılabilecek Alanlar

S.Nu.	Adı	İlçesi	S.Nu.	Adı	İlçesi
1	Çambaşı Yaylası TM	Kabadüz	5	Toygar Kabaktepe TM	Aybastı
2	Perşembe Yaylası TM	Aybastı	6	Argın Yaylası TM	Akkuş
3	Yeşilce-Topçam-Yaylaları TM	Mesudiye	7	Eriçek- Düzoba Yaylaları	Kumru
4	Keyfalan Yaylası TM	Mesudiye	8	Korgan Yaylası	Korgan

Kaynak: Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ekoturizm doğaya dayalı turizm aktivitelerinin doğaya zarar vermeden deneyimlenmesini benimseyen, yerel halk odaklı ekonomik faydaları gözetilen ve sosyo-kültürel değerleri koruyan ilkelere bağlı bir turizmdir. Turizmin mevsimsellik özelliğinin aksine her zaman yapılabilir aktivitelere ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

Ordu ili sahip olduğu zengin doğal tabiat varlıkları ile doğa temelli turizmde alternatif turizmin sürdürülebilir olarak yapılabilmesini sağlayan güçlü bir ekoturizm potansiyeline sahiptir.

Ülkemizde tescil edilmiş Yayla Turizm Merkezi statülü yaylalardan 6'sının Ordu'da yer alması bölgenin doğal kaynakları bakımından zenginliğini göstermektedir. Ekoturizm değerleri matrisine göre yayla turizmi potansiyelinin

yüksek olması ekoturizm türlerinin neredeyse tamamının yaylalarda yapılabilirliği açısından bölgeyi avantajlı kılmaktadır.

Bu kapsamda Çambaşı Yaylası, Perşembe Yaylası, Yeşilce-Topçam-Yaylaları, Keyfalan Yaylası ve Argın Yaylası hem yayla turizmi hem de botanik turizmi, bisiklet turizmi, kamp-karavan turizmi, tarım-çiftlik turizmi, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, atlı doğa yürüyüşü, foto safari, jip safari gibi diğer ekoturizm türlerinin uygulanabilirliği bakımından özellikli yerlerdir.

Matris değerlerine göre bölgede Melet Irmağı, Elekçi Irmağı, Bolaman Çayı, Turnasuyu Irmağı, Akçaova Deresi ve Civil Irmağı gibi önemli akarsuların bulunması akarsu turizmine yönelik rafting, kano ve nehir kayağı gibi aktiviteler ile sportif olta balıkçılığı yapılmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca Ulugöl Tabiat Parkı, Gaga Gölü ve kıyı bölgelerde kano ve diğer su sporları yapılmaktadır. Melet Irmağı üzerine yapılan 4 km'lik rafting parkuruna benzer parkurların diğer akarsular üzerine yapılması bölgenin rafting alanında sayılı ve aranan yerlerden biri olmasına ve öncelikli olarak tercih edilmesini sağlayabilir. Gülyalı ilçesinde yapımı devam eden uluslararası standartlardaki Kano Yarış Parkuru ve Tesislerinin tanıtımının yapılarak geniş çaplı organizasyonlar gerçekleştirilmesi bölgeyi merkez haline getirebilir.

Ordu Valiliği tarafından bölgede 6 adet Turizm Amaçlı Sportif Dalış Noktası tescil edilmesi farklı bölgelerde dalış yapmayı deneyimlemek isteyen sertifikalı dalıcıların bölgeyi ziyaret etmesini sağlayabilir. Balon turizmini bölgeye kazandırmaya yönelik yapılan çalışmaların hayata geçirilmesi diğer ekoturizm aktivitelerine talep yaratabilir. Örneğin, Perşembe Yaylasında balon turizmine katılmak için gelen ziyaretçiler tur kapsamında yaylada doğa yürüyüşü yaparak Çiseli Şelalesi'ni de ziyaret edebilirler.

Yerel halka ekonomik fayda sağlaması bakımından Kabakdağı köyü ve Kayabaşı gibi ekoturizm köylerinin diğer bölgelerde de yapılabilmesi için Çambaşı Yaylası Evrek Obası örneğinde olduğu gibi girişimlerde bulunulabilir; çiftlik turizmi uygulamaları çoğaltılabilir.

Alanyazında Doğu Karadeniz Bölgesi ve bölge içerisinde yer alan illerin veya belirli alanların ekoturizm potansiyelinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Karadeniz ve Sarı, (2018) "Ordu ilinin doğal kaynaklara dayalı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi" isimli çalışmada, Ordu ilinde dağcılık, trekking, yamaç paraşütü, at biniciliği, jip safari, foto safari, sportif olta balıkçılığı, rafting, sualtı sporları, yelkenli sporlar, yat turizmi, av turizmi, yaban hayatı gözlemciliği, karavan ve kamp turizmi gibi turizm çeşitlerinin yapılabileceğini ve özellikle doğa turizmi bakımından bölgenin çok yüksek bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ilin en önemli potansiyelinin yaylaları olduğunu ancak yaylalara giden yollarda altyapı iyileştirmeleri yapılması gerektiğini ve konaklama, yiyecek ve içecek tesislerinin yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Çalışmada belirtilen ekoturizm türleri ve uygulanabilir alanlar bu çalışmada elde edilen sonuçlar bakımından birbirini desteklemektedir.

Paslı ve Çelikkanat Paslı, (2019) "Giresun ilinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi" isimli çalışmada, Ordu ilinin de içinde bulunduğu Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Türkiye'deki ekoturizm kaynaklarının toplandığı alanlardan biri olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bölgenin uluslararası turizm pazarlarına açılımı kolay bir konumda yer alması, bölgenin doğa temelli turizm merkezi olması bakımından uygun olduğunu göstermektedir. Giresun ili ile Ordu ilinin coğrafi olarak benzer özelliklere sahip olması, Giresun çalışmasında tespit edilen foto safari, dağ ve doğa yürüyüşleri, yayla turizmi, çiftlik turizmi, kamp karavan turizmi, rafting, bisiklet turizmi, atlı doğa yürüyüşü, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, botanik turizmi, yamaç paraşütü gibi ekoturizm türlerinin Ordu ilinde tespit edilen ekoturizm türleri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Kaya ve Yıldırım, (2020) "Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin değerlendirilmesi" isimli çalışmada, Ordu ilinde av turizmi (Keyfalan Yaylası, Yoroç Kent Ormanı), botanik turizmi (Kabakdağ Köyü), doğa yürüyüşü (Asarkaya Kent Ormanı, Kabakdağ Köyü, Kapılı Kazankaya Şelaleleri, Keyfalan Yaylası, Turnasuyu Vadisi), foto safari (Ulugöl Tabiat Parkı), kuş gözlemciliği (Asarkaya Kent Ormanı, Hoynat Adası), yaban hayatı gözlemciliği (Yoroç Kent Ormanı) ve yayla turizmi (Argın Yaylası, Çambaşı Yaylası, Topçam Yaylası) gibi ekoturizm türlerinin nerelerde yapılabileceğine dair ortaya koyduğu bulgular bu çalışmada tespit edilen hususlar ile benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak Ordu ili ekoturizm destinasyonu olabilecek bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli oluşturan özellikleri belirlemek, tanımlamak ve tanıtmak bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Doğal kaynakların ekoturizmin temel ilke ve amaçları doğrultusunda verimli ve sürdürülebilir bir şekilde yerel halkın aktif katılımı gözetilerek planlanması ve uygulamalarda denetim mekanizmasının sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Aksi durumda doğaya vereceği tahribatın boyutları geri döndürülemez şekilde ağır olabilir.

Gelecek çalışmalarda Ordu ilinin ekoturizm değerlerini deneyimlemek isteyen ziyaretçilere yönelik destinasyon seçimine etki eden faktörler ile beklenti ve memnuniyet düzeylerini belirlemeye yönelik araştırma yapılabilir. Doğu

Karadeniz turu kapsamında Ordu'da ekoturizm aktivitelerinden hangilerinin yapıldığının ya da yapılamamasının nedenleri tespit edilebilir. Bölgeyi ziyaret eden turistlere turistik ürün seçimindeki değişikliklerin saptanması amacıyla pandeminin etkisini belirlemeye yönelik çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akkan, E. & Gürgen, G. (1993). Gaga Gölü (Ordu). *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2, 241-250.
- Akkiprik, A. (2011). *Hatay ili Samandağ ilçesi ekoturizm kullanımına yönelik peyzaj potansiyelinin saptanması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ardahan, F. (2012). Doğa yürüyüşü yapanların yaşam doyumu düzeyleri ile duygusal zekâ ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(2), 11-19.
- Arıkan, R. (2017). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Nobel Akademik Yayınları.
- Bahar, O. & İlal, N. Ç. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 125-139.
- Batur, M. (2013). İzmir'in ekoturizm potansiyeli. *TMMOB II. İzmir Kent Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği*, İzmir İl Koordinasyon Kurulu, İzmir.
- Biletbayii blog, (2020). Ordu kamp yerleri. 24 Aralık 2020 tarihinde <https://blog.biletbayi.com/ordu-kamp-yerleri.html/> adresinden erişildi.
- Bilim ve Gelecek, (2020). Türkiye'nin orkideleri. 24 Aralık 2020 tarihinde <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2010/02/01/turkiyenin-orkideleri/> adresinden erişildi.
- Brandon, K. (1996). *Ecotourism and conservation: A review of key issues*. Environment Department working papers; no. 33. Biodiversity series Washington, D.C.: World Bank Group.
- Can, M. & Can, Ü. Ç. (2019). Kapadokya'da balon turizmi deneyimi ve kabul edilebilir risk durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 188-198.
- Cooke, S. J. & Cowx, I. G. (2006). Contrasting recreational and commercial fishing: Searching for common issues to promote unified conservation of fisheries resources and aquatic environments. *Biological Conservation*, 128(1), 93-108.
- Costa, C. A. & Chalip, L. (2005). Adventure sport tourism in rural revitalisation-An ethnographic evaluation. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 257-279.
- Çambaşı Doğa Tesisleri, (2020). Bungalovlar sezona hazır. 24 Aralık 2020 tarihinde <http://cambasidoga.com/bungalovlar-sezona-hazir> adresinden erişildi.
- Çeken, H., Dalgın, T. & Karadağ, L. (2012). Küreselleşme ve uluslararası turizm arasındaki ilişki. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(22), 21-36.
- ÇŞM (T.C. Ordu Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü), (2019-Revize). Ordu ili 2018 yılı çevre durum raporu. 17 Aralık 2020 tarihinde https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/ordu_-cdr2019-20210112135303.pdf adresinden erişildi.
- ÇŞM (T.C. Ordu Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü), (2020). Ordu ili 2019 yılı çevre durum raporu. 24 Şubat 2021 tarihinde <https://ced.csb.gov.tr/2019-yili-il-cevre-durum-raporlar-i-98681> adresinden erişildi.
- Doğa Derneği, (2020). Giresun ve Ordu kıyıları. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.dogaderneği.org/giresun-ve-ordu-kiyilari/> adresinden erişildi.
- DOKA EKAP, Giresun Valiliği (2014). *Doğu Karadeniz ekoturizm kriterleri araştırma raporu (DOKA EKAP) 2014-2023*. Yeşil Giresun Ofset, Giresun.
- DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi), (2016). Doğu Karadeniz Turizm Master Planı.
- Dologlou, N. & Katsoni, V. (2016). Ecotourism in protected areas, a literature review. *ECOCLUB. com Ecotourism Paper Series*, 38, 1-20.
- Donohoe, H. M. & Needham, R. D. (2006). Ecotourism: The evolving contemporary definition. *Journal of Ecotourism*, 5(3), 192-210.

Efsad (Eskisehir Fotograf Sanatı Derneği), (2020). FIAP doğa fotoğrafı tanımı. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.efsad.org.tr/wp-content/uploads/2018/02/Doga-Bienali.pdf> adresinden erişildi.

Ercanlı, İ. & Yavuz, H. (2006). Doğu ladini (*Picea orientalis* Link.) meşcereleri için yöresel (Artvin Merkez İşletme Şefliği) sıklığa bağlı hasılat tablosunun düzenlenmesi. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 7(1), 11-25.

Eskiyörük, D. (2013). Ekoturizm kapsamında dağ ve doğa yürüyüşü potansiyeli: Orta Toroslarda Aladağlar ve Bolkar Dağları. *II. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu (Ekoturizm)*. Adana: Ofis Reklam Danışmanlık.

Fatsa Belediyesi, (2020). Kanocular Gaga Gölünde buluştu. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://fatsa.bel.tr/kanocular-gaga-golunde-bulustu/> adresinden erişildi.

Fennell, D. A. (1998). Ecotourism in Canada. *Annals of Tourism Research*, (25)1, 231-235.

Fennell D. A. 2001. A content analysis of ecotourism definitions. *Current Issues in Tourism*. 4(5), 403-421.

Florida Department, (2020). Resource-based outdoor recreation. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://floridadep.gov/sites/default/files/OutdoorRecreationDefined.pdf> adresinden erişildi.

Göğebakan, Y. (2015). Dünya üzerindeki kültürel varlıkların turizme ve ekonomiye katkısı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2), 48-71.

Groves, D. L. & Timothy, D. J. (2001). Photographic techniques and the measurement of impact and importance attributes on trip design: A case study. *Loisir et Societe*, 24(1), 311-317.

Güngör, Y. (2017). *Dağcılık*. Acil yardım ve afet yönetimi lisans tamamlama programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Habertürk, (2020). Ordu'nun yaban hayatı fotokapanda. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.haberturk.com/ordu-haberleri/63856498-ordunun-yaban-hayati-fotokapandaorduda-kurulan-33-adet-fotokapanla-yaban-hayvanlari-goruntu> adresinden erişildi.

Higgins, B. R. (1996). The global structure of the nature tourism industry: Ecotourists, tour operators, and local businesses. *Journal of Travel Research*, 35(2), 11-18.

IUCN (International Union for Conservation of Nature), (1996). *Resolutions and recommendations*. World Conservation Congress, Page Brothers (Norwich) Ltd, U.K.

Karadeniz, B. C. & Sarı, S. (2018). Ordu ilinin doğal kaynaklara dayalı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 11(61), 741-759.

Karadeniz, B. C., Kabacık, M. & Sarı, S. (2018). Ordu ilinde ekoturizm uygulamaları, Kabakdağı, Kayabaşı örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(8) 2, 323-337.

Karadeniz Kültür Envanteri, (2020). Ordu halk kültürü. 24 Aralık 2020 tarihinde <https://karadeniz.gov.tr/ordu-halk-kulturu/> adresinden erişildi.

Karaman Ekoturizm (2020). Ekoturizm. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://karaman.ktb.gov.tr/TR-129606/karaman-da-eko-turizm.html> adresinden erişildi.

Kavak, M. (2015). *Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yerel halkın ekoturizme yönelik bilinç algısı ve tutumları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Kaya, F. & Yıldırım, G. (2020). Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin değerlendirilmesi. *Tourism and Recreation*, 2(1), 125-133.

Kılıç, D. T. & Eken, G. (2004). *Türkiye'nin önemli kuş alanları 2004 güncellemesi*. Doğa Derneği, Ankara.

Kızılırmak, İ., Kaya, F., Yıldız, S. & Kurtulay, Z. (2016). Yerel paydaşların bakış açısıyla Erzincan ili ekoturizm alanlarının değerlendirilmesi. *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi*, Erzincan.

Koday, S., Koday, Z. & Kızıllan, Y. (2018). Alternatif turizm açısından Siirt ilinde yamaç paraşütü faaliyetleri. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, Ankara.

Kuter, N. & Ünal H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.

Küleççi, E. A. & Sezen, İ. (2018). Bir ekoturizm aktivitesi olarak mağara turizmi: Erzurum ili Elmalı Mağarası örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 3(1), 66-75.

- Libosada Jr, C. M. (2009). Business or leisure? Economic development and resource protection-concepts and practices in sustainable ecotourism. *Ocean & Coastal Management*, 52(7), 390-394.
- MGM (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü), (2021). 1959-2020 Ölçüm Periyodu. 15 Mart 2021 tarihinde <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=ORDU> adresinden erişildi.
- Newsome, D., Milewski, A., Phillips, N. & Annear, R. (2002). Effects of horse riding on national parks and other natural ecosystems in Australia: Implications for management. *Journal of Ecotourism*, 1(1), 52-74.
- Nikolic, N., Missoni, E. & Medved, G. (2005). Medical problems in cycling tourism. *Journal of Travel Medicine*, 12(1), 53-54.
- Odum, P. E. & Barrett, W. G. (2005). *Fundamentals of ecology*. 5th ed. Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi, (2015). Ordu turizm rehberi. 17 Aralık 2020 tarihinde <http://www.ordu.bel.tr/uploads/upload/cc4.pdf> adresinden erişildi.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi, (2020). Kanocular yarışa hazırlanıyor. 24 Aralık 2020 tarihinde <http://www.ordu.bel.tr/Haber/43929/kanocular-yarislara-hazirlaniyor> adresinden erişildi.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi, (2020). Ordu rafting sporu ile tanışıyor. 24 Aralık 2020 tarihinde <http://www.ordu.bel.tr/Haber/43365/ordu-rafting-sporu-ile-tanisiyor> adresinden erişildi.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi, (2020). Ordu semaları balonla renklendi. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.ordu.bel.tr/Haber/43803/ordu-semalari-balonla-renklendi> adresinden erişildi.
- Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2015). Tanıtım broşürleri. Gezi rehberi: Oksijen yurdu Ordu. 20 Şubat 2021 tarihinde <https://ordu.ktb.gov.tr/Eklenti/42498,gezi-rehberi-2015.pdf?0> adresinden erişildi.
- Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı (2013-2023). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, XI. Bölge Müdürlüğü, Ordu Şube Müdürlüğü.
- Özer, M. A. (2001). Derin ekoloji. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10(4), 61-79.
- Paksoy, P. & Çolakoğlu, N. (2010). Ekonomik kriz dönemlerinde turizm ve seyahat endüstrisinin tutumu. *In International Conference on Eurasian Economies*, 344-350.
- Paslı, M. M. & Çelikkanat Paslı, N. (2019). Giresun ilinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10 (EkSayı), 297-306.
- Paslı, M. M. (2020). Hırçın Karadenizin yavaş şehri Perşembe. F.Başar ve T.Türkmendağ (Ed.), *Yavaş Şehirler ve Alternatif Turizm* içinde (79-95). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Polat, A. (2006). *Karapınar ilçesi ve yakın çevresi peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pomfret, G. (2011). Package mountaineer tourists holidaying in the French Alps: An evaluation of key influences encouraging their participation. *Tourism Management*, 32(3), 501-510.
- Roberts, L. & Hall, D. (2001). *Rural tourism and recreation: Principles to practice*. CABI.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve kuş gözlemciliği açısından Kuyucuk Gölü kuş cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, (61), 63-76.
- Somuncu, M., Kaya, N. Ç., Akpınar, N., Kurum, E. & Eceral, T. Ö. (2012). *Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalarında çevresel değişim*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Şekercioglu, H. Ç. (2002). Kuş gözlemciliğinin insanlar ve kuşlar için önemi. *Communities*, 29, 282-289.
- Şengür, Ş. & Atabeyoğlu, Ö. (2018). Slow city movement: A case study cittaslow Perşembe-Ordu. *Kastamonu Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 4(1), 25-33.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2007). Türkiye turizm stratejisi (2023) ve Türkiye turizm stratejisi eylem planı (2007-2013). 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> adresinden erişildi.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2020). Turizm merkezleri ve kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri listesi. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9669/ktkgb-ve-turizm-merkezleri.html> adresinden erişildi.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021). Turizm istatistikleri. 05 Mart 2021 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/81939,3103turizmistatistikleri2020-4pdf.pdf?0> adresinden erişildi.
- T.C. Ordu Valiliği, (2020). Çambaşı Yaylası'na organik tatil köyü yapılacak. 24 Aralık 2020 tarihinde <http://www.ordu.gov.tr/cambasi-yaylasina-organik-tatil-koyu-yapilacak> adresinden erişildi.
- T.C. Ordu Valiliği, (2020). Ordu'da 6 noktada sualtı parkur alanı ilan edildi. 17 Aralık 2020 tarihinde <http://www.ordu.gov.tr/orduda-6-noktada-sualti-parkur-alani-ilan-edildi> adresinden erişildi.
- T.C. Ordu Valiliği, (2020). TRT Haber-Çamaş Kanyonu. 17 Aralık 2020 tarihinde <http://ordu.gov.tr/trt-haber-camas-kanyonu> adresinden erişildi.
- T.C. Perşembe Kaymakamlığı, (2021). Turizm. 05 Ocak 2021 tarihinde <http://www.persembe.gov.tr/turizm> adresinden erişildi.
- Tekin, M. & Kasalak, A. M. (2014). Ekoturizm girişimciliğinin bölgesel kalkınmadaki rolü, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 129-136.
- Tetik, N. (2012). *Turist rehberlerinin ekoturizm alanındaki yeterlilikleri: Doğu Karadeniz örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- TIES (The International Ecotourism Society), (2015). TIES announces ecotourism principles revision. 12 Kasım 2020 tarihinde <https://ecotourism.org/news/ties-announces-ecotourism-principles-revision> adresinden erişildi.
- TIES (The International Ecotourism Society), (2020). Our story. 12 Kasım 2020 tarihinde <https://ecotourism.org/our-story> adresinden erişildi.
- Topay, M. & Koçan, N. (2009). Kamping/çadırılı kamp için alan seçim kriterlerinin belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla'da örnek bir uygulama. *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 10(1), 116-128.
- Turan, Ç. & Güzel, Ö. S. (2017). Sürdürülebilir turizm kapsamında ayı-insan çatışmasını engellemeye yönelik bir öneri: Ayı gözlemciliği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 422-432.
- Türkiye Kültür Portalı, (2021). Off road-Düzce. 05 Ocak 2021 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/TurizmAktiviteleri/kocayayla-ve-dariyer-yorukler-yaylasi-kamp-ve-off-road-oyunlari> adresinden erişildi.
- TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği), (2020). Covid-19 sürecinde Türkiye ve Dünya turizmi değerlendirmesi. 05 Mart 2021 tarihinde <https://www.tursab.org.tr/assets/assets/uploads/arastirmalar/covid-19-surecinde-turkiye-ve-dunya-turizmi.pdf> adresinden erişildi.
- Valentine, P. S. (1993). Ecotourism and nature conservation: A definition with some recent developments in Micronesia. *Tourism Management*, 14(2), 107-115.
- Wood, E. M. (2002). *Ecotourism: Principles, practices & policies for sustainability*, UNEP.
- WTTC (World Travel & Tourism Council), (2021). Economic impact reports. 15 Mart 2021 tarihinde <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact> adresinden erişildi.
- WWOOF Türkiye (WorldWide Opportunities on Organic Farms Türkiye), (2020). Üye, İkizce, Ordu. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://wwoofturkey.org/tr/user/159219> adresinden erişildi.
- Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi kıyılarında su altı dalış turizmi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(1), 33-55.
- Yavuz, M. (2011). *Afyonkarahisar-Sandıklı ilçesi Akdağ Tabiat Parkı'nın ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yozcu, S. (2020). Mağara tur düzenlemesi ve mağara rehberinin görevleri. *Turist Rehberliği Dergisi*, 3(1), 44-58.